

NAUČENE LEKCIJE — SESIJA II: OZELENJAVANJE NUKLEARNOM ENERGIJOM

VIII Konferencija — Evropska i zapadnobalkanska saradnja u energetsom pravu

Beograd, 11. jun 2026. · *Vukašin Stanković, Refine Legal*

Moderator: Milica Pešterić, partner, D2p Law Office, Šef odeljenja za energiju, mineralne resurse i održivost

OTVARANJE

Pre nego što počnem, želeo bih da se zahvalim UPES-u na odličnoj organizaciji ove konferencije, našim panelistima na njihovim pažljivim doprinosima, i svima vama na pažnji. Dozvolite mi da pokušam da sumiram današnju popodnevnu diskusiju u pet ključnih lekcija.

LEKCIJA 1

Istorija nije pozadina — to je suština problema.

Dr Bondžić nam je pokazao da Jugoslavija ima istinske nuklearne ambicije i da je sve to napušteno u roku od samo tri godine od Černobila, ne zato što je tehnologija zakazala, već zato što je politički konsenzus propao. To je važno danas, jer je Srbija ukinula upravo taj moratorijum 2024. godine — a mi smo, u izvesnom smislu, u toj istoriji upravo sada.

LEKCIJA 2

Pravni i institucionalni temelj mora doći pre tehnološke odluke.

I Italija i Norveška su zaključile da uslovi za odgovornu nuklearnu odluku još uvek ne postoje u njihovim zemljama - i da su obnova nezavisnog organa za bezbednost, okvir za izdavanje dozvola i plan upravljanja otpadom preduslovi, a ne detalji koji će se rešiti kasnije.

LEKCIJA 3

I tehnička i socijalna dimenzija nuklearne energije zahtevaju planiranje od samog početka.

Nuklearne elektrane moraju sve više modularizovati svoju proizvodnju kako obnovljivi izvori energije rastu, što ima stvarne troškove i pravne posledice; A u isto vreme, poverenje javnosti u nuklearnu energiju je u krajnjoj liniji poverenje u institucije koje njome upravljaju – a za to poverenje su potrebne godine da se izgradi i može se vrlo brzo izgubiti.

LEKCIJA 4

Spremnost mora doći pre hitnosti.

Institut Vinča identifikovao je deset preduslova za funkcionisanje nuklearnog programa: regulatorni okvir, bezbednosne aranžmane, finansijske strukture, integraciju mreže, razvoj ljudskih resursa, upravljanje otpadom i još mnogo toga. Srbija ima naučno nasleđe, institucionalnu osnovu u Vinči i zakonodavnu polaznu tačku od

2024. godine. Pitanje je da li će se tih deset preduslova rešiti iskreno, u nizu, pre nego što projekat krene napred.

ZATVARANJE

Dakle, šta sve ovo dodaje?

Nuklearna energija se vratila na evropski dnevni red, vođena dekarbonizacijom i energetsom sigurnošću. Ali ponovno angažovanje sa njom nije prečica - to zahteva zakon pre politike, institucije pre ugovora i strpljenje pre hitnosti.

Tehnologija je poboljšana, ali osnove se nisu promenile. Bez ozbiljnih rokova, ozbiljnog kapitala i održivog poverenja društva, entuzijazam sam po sebi nije dovoljan.